

Подальшим дослідженням обґрунтування евристичної моделі особистості лідера, може бути вивчення компоненту **професійної спрямованості** – здатність особистості лідера демонструвати у своїй справі продуктивну психолого-професійну мотивацію.

Список літератури:

1. Квинн Вирджиния. Прикладна психологія / Квинн Вирджиния. – Спб: Издательство «Питер». 2000. – 560 с.
2. Большая психологическая энциклопедия. – М : Эксмо, 2007. – 547 с.
3. Маслоу А. Мотивация и личность; пер. с англ. Т. Гутман, Н. Мухиной / Маслоу А. – СПб : Питер, 2003. – 352 с.
4. Петровский А.В. Психология. Словарь / А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский. – 2-е изд.,испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494с.
5. Кузьмина Е. С. Социальная психология : учебник / Е. С. Кузьмина, В. Е. Семенова: изд-во ЛУ. 1979. – 287 с.
6. Ягупов В.В. Військова психологія: підручник. / В.В. Ягупов – Київ: «Тандем». 2004. – 656 с.

*Хайруліна В.М.
м.Київ, Україна*

ДУХОВНОСТІ У СПАДЩИНІ І.А.ЗЯЗІОНА

Суть людини – в її духовності. Чим вищий рівень духовності окремої людини, групи людей, народу, нації – тим більше в їхньому діянні добротворення і менше зла, злодіяння. Саме почуття спонукає розум до дії, а дія впливає на результат. З особливим теплом Іван Андрійович писав про своїх вчителі. Класний керівник відіграв провідну роль у житті, у духовному розвитку і самовдосконаленні. Залишився зіркою першої величини і незабутньою Божою обдарованістю поваги, любові і вимогливості до вихованців. [1, с.13]

Будь-яка Людина має у собі основу, певний корінь, якщо можна його знищити, то можна знищити і людину, можна знищити націю. А якщо у кожного із нас будуть певні морально-етичні бази, які не можна порушити ні за яких умов то народ буде непереможним. У нас

будуть певні ідеали та переконання які повинні існувати завжди та які формують базу всього народ.

Іван Андрійович турбувався про педагогічну майстерність вчителя, про виховання духовної, душевної, розумної, успішної, конкуренто- спроможної, мислячої, працьовитої, відповідальної особистості. «Майстерність педагога – в «олюдненні», натхненності знання, яке не переноситься із книг у аудиторію, а висловлюється як власний погляд на світ. На ґрунті професійних знань формується педагогічна свідомість – принципи і правила, які є засадовими щодо дій і вчинків учителя. Ці принципи і правила кожний педагог виробляє на підставі власного досвіду, але осмислюючи, усвідомити їх можна лише за допомогою наукових знань, що потребують систематичного поповнення. Слід зауважити, що складність навчання вчителя, набуття професійної компетентності полягає і в тому, що професійне знання має формуватися водночас на всіх рівнях: методологічному, теоретичному, методичному, технологічному. Це потребує розвинутого професійного мислення, здатності добирати, аналізувати й синтезувати здобуті знання у досягненні мети, увести технологію їх застосування. [2,с.34-35].

Професор переконував: Наша праця – це повсякчасна зміна ситуацій, що викликає то посилене збудження, то гальмування. Учитель повинен уміти зберігати працездатність, володіти ситуаціями для забезпечення успіху в діяльності і збереження свого здоров'я.[2,с.50].

Академік стверджував: «У педагогічній дії є два рівнозначні суб'єкти за змістовою сутністю – Людина і Людина. Вони мають створювати один одному відчуття спокою, рівноваги, благополуччя, щастя. Як це зробити, знає перед усім педагог. Він має навчити цього своїх учнів незалежно від предмета викладання. Навчити ненав'язливо, нетенденційно, мимовільно. Навчити своєю Поведінкою, своїм Стату- сом, своїми Знаннями, Своєю людяністю, своєю Свободою, своєю Лю- бов'ю, своїм Щастям, своїм Талантом. Я прошу Бога одного – часу для добра Людям. Часу не в розумінні життєвої пролонгованості, а часу в добі, такій швидкоплинній і обмеженій, що не вистачає приділити його Людям стільки, скільки вони того бажають. Я Богові завжди дякую за те, що він обрав мене це Добро генерувати і кореспондувати. Шкодную, що поряд зі мною він ставив нелюдів, які завжди заважали мені робити Добро, терзали мою душу намагалися принизити і знищити. Але Бог у мені не помилився. Жодного разу у житті я його не зрадив. З його допомогою я завжди перемагав. Можу засвідчити, що жодного разу у житті я не мав поразки. Про це добре знають мої недруги, які потерпали, як пра-

вило, від моєї витримки, але ще більше знають і з того радіють мої щирі друзі, разом з якими я робив і продовжую робити Добро – моє основне і єдине багатство на цій грішній і жорстокій Землі.»[1, с.74].

У кожного із нас свій Іван Андрійович! Для мене особисто І. А. Зязюн - великий Вчитель, геніальний вчений, справедливий і турботливий як Господь, вимогливий як життя, взагалі всі найкращі, найвеличніші, найдостойніші слова які є в українській мові це про нашого незабутнього Івана Андрійовича.

Вперше я побачила цього дивовижного Українця, на екрані телевізора в березні 1987 року, у передачі із «Останкіно», коли з родиною перебувала на німецькій землі. Ректор Полтавського педагогічного інституту потужно презентував свої ідеї та напрацювання. Моє серце переповняла радість, що на нашій українській землі є такий діамант! Думала, які щасливі студенти, що мають можливість навчатися, а викладачі вишу бути поряд, працювати та ще і співати разом з ректором.

Повернувшись в рідний Київ, очоливши експериментальну школу-лабораторію Педагогічного інституту ім.М.Горького, нині Національний педагогічний університет ім. М.Драгоманова, намагалася впровадити хоч деякі ідеї Івана Андрійовича в життя нашої школи : педагогічний клас і українська пісня. З першого року пошуків намагалася переконати своїх колег, що ми, вчителі, зобов'язані бути здатними виховувати моральні цінності у наших учнів, маємо навчити людину бути Людиною.

Друга зустріч і з Іваном Андрійовичем відбулася в жовтні 1991р. коли він був Міністром освіти. 56 хвилин він подарував звичайному директору школи! Розпитав, що робимо в школі-новобудові, як я особисто бачу освіту самостійної України, чи підтримують колеги, як допомагає Анатолій Іванович Тимчик, в той час і ще багато років, справжній керівник головного управління освіти Києва. Розмова була щирою та невимушеною. Відчуття спокою, впевненості, що ми варті уваги.

Під кінець зустрічі Іван Андрійович розповів про свій план створити експериментальні школи Міністерства освіти. Вручив мені свою візитівку, дописавши домашній телефон, запевнив: «Ваша школа буде першою експериментальною Міносвіти». Звичайно я запросила Міністра до колежу щоб мав можливість переконатися, чи ми варті уваги.

Захоплена, здивована, зачарована дивовижністю, духовністю, простотою, щирістю, увагою Міністра до звичайного вчителя, обізнаністю та стурбованістю шкільними проблемами. Дякуючи Богу за можливість зустрічі з такою дивовижною Людиною; полетіла осмислю-

вати та планувати щоб не осоромитися та виправдати сподівання бути справжньою експериментальною школою з новим духом, новим змістом, зокрема виховним. Проте не так сталося як сподівалося! Пам'ятаємо початок дев'яностих. Наші «патріоти» з'їли міністра. Іван Андрійович перейшов до Інститут педагогіки.

В той час наш навчальний заклад здобув новий статус - Український колеж (школа ліцейного типу). Творчий потенціал педагогічного колективу був на піднесенні. За сприяння А.І.Тимчика, ми провели десятиденні інноваційні методологічні курси, на яких докторантка Московського Університету методолог С.М.Ляпідевська навчила нас (32 учителя) користуватися ігротехнікою та, власне, навчила найголовнішого - вміння користуватися своїм розумом, осмислювати свої думки і дії, проектувати ситуації успіху на уроках. То було найцікавіше життя - наш перший експеримент «Створення умов для самореалізації особистості учня та вчителя». Звичайно, у мене з'явилася причина і можливість зателефонувати Івану Андрійовичу та запросити його на зустріч до колежанської родини.

Дорогий для мене гість приїхав 22 лютого 1992 року о 14 годині дня та був у нашій школі до 22-ї години вечора. Нам було дивовижно цікаво і відповідально, ми ловили кожне його слово! Іван Андрійович зустрівся із старшокласниками, розповів їм про патріотизм японських старшокласників, про їх відданість глибинним традиціям японського народу, про відповідальність за свій вибір життєвого простору.

При зустрічі із педагогічним колективом вчений акцентував на значущості педагогічної майстерності у просторі школи. Підкреслив, що школа навчала і навчає з більшим чи з меншим успіхом математики, хімії, фізики, літератури, історії – багато дисциплін у розкладі лише уроків духовності, моральності немає. Усі наші сучасні біди мають, як правило, одну причину – дефіцит культури і моральності, дефіцит доброти і милосердя, краси людських стосунків.

Значний науковий та практичний інтерес мають дані про стимулюючий вплив мистецтва на здібності людей, особливо школярів, на їх загальний розвиток, підвищення успішності. З великим навантаженням у школі справляються ті діти, які мають розвинені художні інтереси. Музично-естетичний розвиток людини сприяє формуванню волі, уваги, спостережливості, пам'яті, уяви, мислення, тобто найважливіших якостей особистості. Закликав всіх присутніх пам'ятати, що коріння особистості творчої, духовної, душевної, розумної, успішної, мислячої міцно закладається в дитинстві. Вчителі і батьки зобов'язані

навчити школярів на основі знань, вмінні забезпечити своє успішне життя, а для цього ми маємо закохати в себе дитину. Доктор філософських наук розповів і про перебування в Японії, про її культуру та освіту, про використання народної пісні у вихованні молодого покоління (понад 300 пісень має знати кожен японець), що пісня - це і виховання і збереження здоров'я, що спів розвиває вміння чути та відчувати іншого, формує колективізм, оздоровлює дихальну систему. Ми не могли відпустити таку Людину, науковця високого рангу, тож запропонували побути ще і в ролі експерта та переглянути наші презентації у відеозаписах, які за сприяння Б.М. Жебровського у нас були. Це і зустрічі з людьми різних професій, і презентації конкурсів «Учитель року», і презентації дитячої творчості, і зустрічі у дебатному клубі, і спортивні веселі старты, і вісті із кращих уроків за новою, на той час, блочною системою 3 по 30 із здоров'язберігаючими технологіями навчання. Оригінальна методика вирощування знань в основній та старшій школі, для учнів 5-11 класів запроваджено навчання за академічними парами по 90 хвилин відводиться одному предмету, але не парами 2 уроки по 45 хв. а трьома уроками по 30 хв. Це дає змогу школярам частіше відпочивати і рідше переключатися з одного предмета на інший. У колеган не спостерігається накопичення втоми від участі в навчальному процесі.

Далі було щире і зацікавлене обговорення за часом. Оцінка Івана Андрійовича нашої педагогічній майстерності була висока. Він дав важливі поради для самовдосконалення нашої творчості та розвитку самоуправління у колежі.

Завершили нашу незабутню зустріч угодою про співпрацю із лабораторією естетичного виховання Інституту педагогіки. І тут же наш дивовижний Зязюн взяв з мене слово скласти кандидатський мінімум та писати дисертацію. Тож третя зустріч стала для мене новим етапом життя.

Іван Андрійович був переконаний сам, тож переконував інших, що праця вчителя співзвучна із роботою скульптора. Скульптор - ремісник шукає проект і згідно проекту відсікає все те, що не відповідає запланованому, а Скульптор – Творець шукає камінь, вдивляється в його красу, а потім виточує скульптуру. Тож і вчитель із високою педагогічною майстерністю має відточувати природні задатки дитини.

Вчений стверджував, що місце народження - Божий рай, центр Всесвіту, а Родина – Божий осередок духовності, людяності, життєвої правди і правдивості. Основне педагогічне кредо батьків Івана Андрі-

йовича «Твоє Щастя в твоїх руках. Педагогічні можливості батьків були безмежними, - стверджував автор книги « Педагогіка добра», а вплив батьків збережеться на все життя і вилучити його з духовності людини неможливо. Свято зберігаючи культуру предків і християнську віру в Ісуса моя родина прищепила мені вміння виживати за будь-яких життєвих негараздів, дотримуючись правил надзвичайно гуманної християнської етики... [1,с.15].

Ще й досі тривають суперечки про великі виховні можливості християнської педагогіки й співпрацю між Церквою та школою в царині розвитку духовного світу особистості школяра; ще й досі вирішуються питання правового врегулювання присутності Церкви в школі; ще й досі більшість освітян побоюється відмовитися від анахронічної ідеології атеїзму й говорити з дітьми про Бога. Але плин часу не спинити, і не спинити нашої духовної онови, як не спинити й побожного та христоролюбного народу українського на шляху відновлення ним своєї духовної самобутності. Віримо, віруємо свято й незрушно: головна запорака відродження України – у поверненні до її християнських коренів, до її істинної високодуховної сутності, у поверненні до Бога. І започаткувати цей процес має саме школа, але школа одухотворена!

«Велика трагедія народу, коли він помирає від засухи, голоду, злиднів, економічної кризи. Причин тут декілька. Скажімо, засуха, голодомор-геноцид, обмежені голови політиків. У стократ більша трагедія народу, коли він живе мертвим, коли душа його не збагнула власних історичних надбань культури. І тут причин декілька. Але основна із них – розумні голови політиків, бо таким народом легко керувати, легко його зробити найдешевшою рабською трудовою силою в світі. Не дивно, що у країні ставлення до культури, освіти стає адекватно найзлішим ворожим силам або паразитам.[3, с. 31].

Тож виховання вільної конкурентно спроможної Я – особистості, громадянина України здатного жити зі своїми життєвими потребами за свої надбання від своєї духовно-матеріальної діяльності, а не розраховувати на когось.

Відповідно необхідні нові підходи до взаємин: збагачуватися освітою, обміном інтелектом, інформацією, досвідом промислового виробництва, досягненнями в культурно-мистецьких галузях, спорті. А в цілому – обміном конкурентоспроможністю: можна так – можна краще.

Список літератури:

1.Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії / Зязюн І.А.//К.:МАУП, 2000. - 312с.

2.Зязюн І.А. Педагогічна майстерність /Зязюн І.А. //К.:Вища школа.,1997. – 379с.

3. Зязюн І.А.,Сагач Г.М. Краса педагогічної дії//К.:УФІМІБ, 1997., - 302с.

*Черкашин А.І., Бондаренко К.О.
м. Харків, Україна*

ПРОФЕСІЙНА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Постановки проблеми. Вивчення особливостей формування професійної індивідуальності особистості – це та сфера психологічних знань, інтерес до якої є постійним як в теоретичних, так і практичних аспектах. Відзначимо, що розвинені індивідуальні особливості студентів мають самостійну цінність не тільки в період навчання в технічному ВНЗ, а й в період майбутньої професійної діяльності на промисловому підприємстві. Специфіка формування професійної індивідуальності студентів у багатьох аспектах залишається суперечливою проблемою.

Аналіз літератури. Розвиток професійної індивідуальності вивчали багато видатних вчених: Б.Г. Ананьєв, Ж.Б. Богдан, І.А. Зязюн, Н.В. Кларін, Є.О. Клімов [1], Т.В. Гура, О.А. Ігнатюк, С.Д. Максименко, В.С. Мерлін, М.О. Моляко, В.Ф. Моргун, Н.В. Підбуцька, Н.А. Побірченко, Г.В. Попова, В.В. Рибалка, О.Г. Романовський, С.Л. Рубінштейн [3], В.М. Русалов, О.Г. Солодухова, Л.Н. Собчик, В.О. Татенко, А.І. Черкашин [4, 5], Ю.М. Швалб та ін.

Мета дослідження. Емпірично дослідити особливості професійної індивідуальності студентів вищого навчального закладу.

Виклад матеріалу. Поняття «професія» і «індивідуальність» розглядаються нами у контексті індивідуального внеску особистості в розвиток професійної діяльності. Психологічний зміст професії розкривається в працях Є.О.Климова. При цьому вченим підкреслюється, що в професії люди мають одну базову систему цінностей. У дослідженнях Є.О.Климова поєднуються сутнісні ознаки професії, які зв'язані з виділенням (або уточненням) самого об'єкту і предмету